

ти, відео тощо (всього 245 публікацій). На жаль, на серпень 2008 р. останнє оновлення відносилось до 2003 року. На сайті цієї бібліотеки представлений тематичний каталог із 19 категорій (різні питання освіти, наука та технології, родина та охорона дитинства, гендерна рівність, супротив насильству тощо), а безпосередній пошук через пошукове вікно здійснюється за 35 категоріями. Крім того, представлено інформацію про різні проекти та мережі-партнери.

У категорії "академічні та дослідницькі" бібліотеки розміщено, в першу чергу, за географічною ознакою (Африка, арабські країни, тихоокеансько-азійський регіон, Канада, країни Карибського басейну, Європа, Латинська Америка, США).

Слід підкреслити важливість наявності посилань на національні бібліотеки, які є чи не найбільшими та найзначнішими бібліотеками країн, де представлені надбання народу і які фактично представляють країну. Вони виділені в окрему категорію (122 посилання).

Є і 187 посилань на бібліотеки в категорії "історія". Це як загальні зібрання з історії, так і бібліотеки, що зберігають документи з окремих історичних наук або історичних дисциплін, наприклад, нумізматики. Але серед регіонів, що представлені, є лише Європа, Америка та арабські країни.

Серед спеціалізованих бібліотек розподіл відбувається за окремими тематичними напрямками, серед яких право, картографія, філологія, релігія, наука тощо. У цій категорії представлені також бібліотеки для сліпих.

ЮНЕСКО має власну бібліотеку (<http://www.unesco.org/library>) яка заснована у 1947 р. і призначена, в першу чергу, для працівників цієї організації. Також вона є публічною й до-

ступна для широкого загалу людей, які цікавляться діяльністю ЮНЕСКО. Бібліотека знаходиться у Парижі та пропонує різноманітні послуги, більшість з них доступна лише через мережу Інтранет (з попереднім замовленням матеріалів та можливістю отримання копій, виготовлених на замовлення, у самій бібліотеці надається можливість користування оргтехнікою). Лише невеликий обсяг послуг доступний в Інтернеті, наприклад, пошук необхідного документа за каталогом, укладання бібліографії необхідної тематики на замовлення тощо. У бібліотеці також створено умови для користування нею людьми з обмеженими можливостями.

Фонд бібліотеки включає зібрання, що представляють відповідні напрями діяльності ЮНЕСКО, зокрема культуру, освіту, природознавчі науки, гуманітарні та суспільні науки, комунікацію та інформацію, а також численні програми. Частково їх можна знайти в Інтернеті та на сайті ЮНЕСКО. Загалом, оригінальні документи цієї інституції, що повністю відображають її діяльність, розміщуються в архіві, доступному в режимі он-лайн. Є у фонді бібліотеки й аналогічні видання інших великих міжнародних організацій, наприклад ООН.

Усе вищезазначене свідчить про формування структури інформаційно-документальних ресурсів нового типу. Вона характеризується наявністю різноманітної інформації щодо профілю діяльності ЮНЕСКО, формуванням власних бібліотечних ресурсів і віртуальних бібліотек, а також розгалуженої системи гіперпосилань на ресурси інших бібліотек. Це значно розширює інформаційні можливості для користувачів із будь-якої країни.

ВІРТУАЛЬНА КНИЖКОВА ВИСТАВКА – НОВА ФОРМА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТІВ

ГЛОБАЛЬНА комп'ютерна мережа Інтернет стала ефективним засобом комунікації (включаючи професійну), пропаганди, реклами та електронної комерції. Більшість громадян, підприємств, установ, організацій та закладів, маючи доступ до Мережі та власні сайти, активно використовують даний ресурс. Головною перевагою інформації, що розміщується в Інтернеті, є її доступність та широта охоплення аудиторії. Так, за результатами досліджень, проведених електронним виданням «Содружество» (<http://sodruzhestvo.biz.ua>), українська Інтернет-аудиторія у 2007 р. складала понад 4 млн. осіб.

Українські бібліотеки також почали активно використовувати нові можливості у комунікативній політиці. Онлайн-овий бібліотечний сервіс набуває все більшого розвитку та передбачає забезпечення дистанційного доступу до ресурсів бібліотеки широкого кола користувачів Інтернету. Тому цікаве та змістовне інформаційне наповнення бібліотечного веб-сайту є запорукою успіху закладу. Великого значення ця діяльність набуває для осіб із особливими потребами, оскільки для них відвідання сайту бібліотеки є майже єдиною можливістю одержати потрібну інформацію.

Ефективним засобом популяризації бібліотечних ресурсів є віртуальні виставки. Виставкова діяльність успішно перенесена в Мережу, і нині віртуальні виставкові заходи становлять 1% на ринку індустрії подій. При організації **традиційних** книжкових виставок, з одного боку, перед користувачами розкривається бібліотечний фонд, але з іншого – виникає ряд проблем:

- включення видань до експозицій ускладнює їхню видачу користувачам;
- термін експонування документів обмежений;
- матеріали на виставках бажано виставляти або в закритих вітринах, або організувати чергування біля виставки в режимі її роботи з метою збереження експонатів, що призводить до додаткових трудових та матеріальних витрат, деяких незручностей для бажаючих переглянути видання;
- кількість відвідувачів виставки обмежується користувачами бібліотеки.

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє впроваджувати у бібліотеках нову форму виставкового експонування документів – **віртуальну (онлайн-)**

Л. Кудря

нову, електронну) виставку. Її безумовною перевагою є те, що це – умовно не обмежений у часі та просторі захід, котрий реалізується за рахунок Інтернет-ресурсів, у межах якого бібліотека має можливість розмістити текстову інформацію, графічне, аудіо- або відеозображення експонатів, що розкривають зміст виставки.

Користувачі у зручній для себе час можуть знайомитися з представленими на виставках документами та висловлювати свою думку про них.

Віртуальні книжкові виставки є досить новим явищем на українському ринку бібліотечних та інформаційних послуг порівняно з країнами Західної Європи та США. Тому важливим є вивчення світового досвіду з цього питання та запровадження найкращих методичних рішень у практику бібліотек. Нині ж велика кількість із цих виставок є відносно простими та схожими на електронні бібліографічні списки і каталоги або на Інтернет-магазини.

Основними чинниками, що визначають ефективність популяризації документів, представлених у вигляді книжкової віртуальної виставки, є:

- рівень розробки експозиції;
- досконалість технологій, використаних для створення виставки;
- інформаційне навантаження;
- термін розміщення на сайті.

Використання у бібліотечній практиці віртуальних виставок дозволяє розв'язати ряд проблем, які неможливо вирішити традиційними методами. Це, зокрема:

- забезпечення збереженості документів;
- оперативність організації виставки та можливість постійного її поповнення новими документами;
- представлення документів у потрібній кількості назв;
- необмеженість терміну експонування документів;
- можливість перегляду змісту окремих документів, зокрема збірників наукових праць, та ілюстрацій;
- розкриття змісту представленого видання за допомогою анотації;
- представлення документів, які відсутні у фондах даної бібліотеки, але мають певне значення для розкриття заданої теми;
- можливість дистанційного перегляду виставки без відвідування бібліотеки у будь-який час (24 години на добу, 7 днів на тиждень).

Відвідувачі віртуальної виставки можуть отримати повну інформацію за темою, що їх цікавить, без поспіху, часових або географічних обмежень і витрат, супутніх традиційним виставкам, наочно ознайомитися з інформаційним ресурсом та одержати іншу додаткову інформацію. Це, безумовно, сприятиме зверненню користувачів до ресурсів бібліотеки, більш активному її відвідуванню.

Отже, віртуальні виставки надають широкий спектр можливостей для суб'єктів виставкової діяльності. Їхні організатори можуть таким чином популяризувати бібліотечні фонди та рекламувати бібліотеку, а відвідувачі – задовольняти свої інформаційні потреби.

Основні етапи підготовки віртуальних виставок такі ж, як і для традиційних експозицій: відбір документів, визначення структури, компонування матеріалу, оформлення текстів

та ілюстрацій. Користування виставкою має бути зручним і зрозумілим. Структурування документів не обов'язково має відповідати правилам компонування матеріалу, прийнятим для традиційних виставок. Документи можуть бути розташовані не тільки за розділами, а й за абеткою назв, хронологією або іншими ознаками, що, у свою чергу, спрощує процес організації виставок.

Віртуальні виставки, створені в форматі HTML, дозволяють використовувати гіперпосилання. Це сприяє більш повному інформаційному наповненню та широті розкриття теми виставки, додає тексту цілісності, зручності читання, інтонації і сенсу.

Цілісність тексту

У жодному випадку не можна робити посилання зі слів «тут», «там» і т. ін. Текст має бути самодостатнім, а гіперпосилання повинні допомогти отримати додаткову інформацію за темою. Тобто посилання слід ставити так, щоб користувач від їхньої відсутності нічого не втратив.

Зручність читання

Якщо кожне друге слово підкреслено, користувач перестав сприймати текст. Ідеальний варіант – виносити посилання в кінець матеріалу. Перехресні посилання між свіжими і архівними матеріалами, по-перше, допоможуть читачеві отримати інформацію, по-друге, значно підвищать цінність архіву.

Інтонація і сенс

Інтонація і сенс гіперпосилання тісно пов'язані з цілісністю тексту. Посилання має бути коротким – одне-два слова. Доцільно робити посиланням назви статті або твору. Зовнішній вигляд посилання в тексті (виділення кольором і, як правило, підкресленням) вже сам по собі здатний впливати на інтонацію. Інші способи виділити інтонацію – курсив і напівжирне зображення.

З огляду на те, що переважна більшість користувачів Інтернету шукає інформацію за допомогою пошукових систем (Yandex, Google, Meta та ін.), які не індексують документи баз даних, значна частина інформації з бібліотечних сайтів, представлена в електронних каталогах та інших базах даних, втрачається для Інтернет-користувачів. Віртуальні виставки звичайно складаються з окремих html-файлів, тому проіндексовані пошуковими системами і доступні всім Інтернет-споживачам. Отже, віртуальне виставкове експонування документів дозволяє розкрити фонди бібліотеки більшому колу читачів.

При організації віртуальних виставок велику увагу треба приділяти дизайнерському оформленню, тому що це чудовий спосіб продемонструвати рівень заходу. Основна мета виставки – інформаційне обслуговування, реклама бібліотеки та її інформаційних послуг.

Віртуальні виставки можуть бути створені як доповнення до реальних експозицій. Наприклад, ДЗ «Національна парламентська бібліотека України» (НПБУ) одночасно з книжковою експозицією до 75-х роковин Голодомору 1932-1933-х років в Україні „Чорна сповідь моєї Вітчизни” виставила на своєму сайті (<http://www.nplu.org>) й однойменну віртуальну виставку.

Перехід до всіх віртуальних виставок (переліку) Бібліотеки можна здійснити з першої сторінки її веб-сайту (рубрика «Віртуальні виставки»), що, безперечно, свідчить про значущість даної форми інформування. Поява та популярність

віртуальних виставок, створених працівниками НПБУ, зумовлена новими вимогами користувачів до її сервісу та бажанням Бібліотеки надавати всім, включаючи людей з особливими потребами, можливість користуватись її послугами. Відкриваючи сторінку віртуальних виставок НПБУ (<http://www.nplu.org/ua/events/exib.htm>), можна ознайомитись із їхнім переліком, в якому зазначені дати створення експозицій. Кожна з виставок має власну структуру, інколи досить складну.

Бібліографічний опис документів (здебільшого це видання з фондів Бібліотеки) може бути винесено в окремий список та дублюватися на веб-сторінках, присвячених окремим розділам, що містять також історичну довідку, оглядову інформацію про видання, декілька зображень його обкладинок, титулів та окремих сторінок.

На тематичних віртуальних виставках документи систематизуються за абеткою і, крім бібліографії та ілюстративного матеріалу, тут можна ознайомитись зі змістом збірників, які торкаються означеної теми, та авторською анотацією.

Наразі на сайті НПБУ представлено 7 виставок. Особливу увагу хочеться звернути на такі з них: **“Чорна сповідь моєї Вітчизни”**, **“Краю мій, моя ти Батьківщино”**, **“Я йшов до тебе, Україно мила”**.

Найбільш вагомою серед експозицій з точки зору обсягу матеріалів та складності організації є виставка **“Чорна сповідь моєї Вітчизни”**. Документи представлені за такими розділами: **«Голодомор в Україні 1932–1933 років: офіційні документи»**, **«Україна часів тоталітаризму: 20-30 рр. XX століття»**, **«Упокоєння голодом: літопис трагедії»**, **«Слово правди й застороги: Голодомор у мемуарах та літературно-мистецьких творах»** (підрозділи: **«Спогади свідків Голодомору»**, **«Тема Голодомору в художній і публіцистичній літературі та образотворчому мистецтві»**).

До виставки включено книги за останні 5 років. Кожний розділ відкривається візуальним рядом книг із видавничими анотаціями. Розділи містять списки літератури, що мають більш широкі хронологічні рамки видання (за останні 10 років), а також документи української діаспори та окремі твори художньої літератури, що побачили світ у попередні роки.

Повний пошук книжкових видань із фондів НПБУ пропонується здійснити в електронному каталозі (ведеться з 1995 р.) за ключовими словами: **„голодомор*“, „сталінізм*“, „тоталітаризм*“, „колективізація*“, „репрес*“**, а також у традиційних читальних каталогах Бібліотеки. Для пошуку інформації даної тематики пропонується скористатися також **“Політематичною базою даних статей з періодичних видань”**.

З метою створення належних умов для розвитку сфери туризму і діяльності курортів та розбудови сучасної туристичної інфраструктури Президентом України 2008 рік було оголошено Роком туризму і курортів в Україні. В його рамках НПБУ підготувала віртуальну книжкову виставку **“Краю мій, моя ти Батьківщино”**. Вона охоплює широке коло питань, пов'язаних із забезпеченням управління розвитком туристичної і курортно-рекреаційної економіки; знайомить з історією розвитку регіонів нашої країни, починаючи з археологічних відомостей про перші поселення і закінчуючи найсвіжішою інформацією про архітектурні споруди, пам'ятники та музеї. Документи, представлені на виставці, також знайомлять з при-

родними заповідниками, національними парками, архітектурними шедеврами та мальовничими пейзажами України. Представлено і перелік найцікавіших видань щодо туризму в Україні з фондів НПБУ 2006–2007 років випуску.

При створенні персональних віртуальних виставок їхню структуру можна побудувати таким чином: біографічна довідка про особу; бібліографія, а саме: перелік авторських робіт, видань про діяча (книги; окремі розділи книг, статті з журнальних та газетних видань; посилання на Інтернет-ресурси). Бажано, щоб усі бібліографічні записи анутовались, а до більшості представлених на виставці документів додавався ілюстративний ряд – обкладинки та титульні сторінки видань, що покращує сприйняття виставки користувачами.

Прикладом такої персональної віртуальної експозиції може бути виставка **“Я йшов до тебе, Україно мила”**, присвячена 60-річчю від дня народження Р. Чілачави – поета, перекладача, публіциста, вченого-літературознавця, автора понад 80 книг, державного і громадського діяча. На ній представлено поетичні та публіцистичні твори письменника, його переклади з української та грузинської мов, видані переважно за період з 2000 по 2005 рік. Для докладнішого ознайомлення з біографією та діяльністю Р. Чілачави дається гіперпосилання на статтю **“Поет двох народів”** у **“Календарі визначних та пам'ятних подій”** на сайті НПБУ.

Наразі віртуальні комунікації та веб-можливості є обов'язковою умовою конкурентоспроможності бібліотек. З огляду на це, віртуальні виставки стають невід'ємною складовою їхньої виставкової діяльності. Такі експозиції можуть готуватися паралельно з традиційними книжковими виставками або бути самостійною формою розкриття та популяризації фондів, вони є ефективним інструментом залучення користувачів до бібліотеки, засобом створення її позитивного іміджу.

Список використаної літератури

1. Вербицкая В. Роль Интернет в выставочном бизнесе // www.exproa.com/Articles/lang/ra/articleid/
2. Виртуальные выставки // www.cci.zp.ua/vexpo/ms/price.htm
3. Выставки RU-EXPO // www.ru-expo.ru
4. Дупляк Т., Ткаченко Т. Интернет технологии у выставочной деятельности // *Маркетинг в Україні*. – 2008. – № 3. – С. 26–29.
5. Збаровская Н. Выставочная деятельность публичных библиотек. – СПб., 2004. – 224 с.
6. Исследования книжного рынка Украины // *Маркетинговые исслед.* – 2008. – № 4. – С. 91.
7. Новини: всесвітня Інтернет-виставка // www.management.com.ua/news/
8. Основы выставочно-ярмарочной деятельности : учеб. пособие для студентов вузов / под ред. Л. Е. Стровского. – М., 2005. – 287 с.
9. Пропаганда в печати // *Экономика и жизнь*. – 1997. – № 21. – С. 14.
10. Смоляницкий Б. М. Информационное обслуживание в Интернете : учеб. пособие. – Х., 1998. – Ч. 1. – 65 с.; Ч. 2. – 63 с.
11. Холмогоров В. Интернет-маркетинг : крат. курс. – СПб., 2001.
12. Шрайберг Я. Л. Интернет-ресурсы и услуги для библиотек : [в 2 ч.]. – М., 2001. – 208 с.